

ANDREJ UREK

Andrej Uregg

*Andrej Urek (1794 - 1855), pesnik,
župnik-dekan in okrajni šolski nadzornik
v Škalah. Širitelj Slomškovih idej.
Isti, v: Drobčinice, 1858; M. Ahacel:
Pesme po Koroškim ino Štajarskim znane,
enkoljko popravljene ino na novo zložene,
Celovec 1833. - Prečrkovanje: I. Stropnik.*

MERTVIŠČE *

(Štajerska)

1.

*Glej! v' pokoju vse prebiva
Na mertvaški britofī,
Mirno brez skrbi počiva,
Po mertvaško vse molči.
Hribci mali so, in lični,
Vsa posvetnost v njih trohni.*

* mertvišče: - britof, kraj mrtvih (pokopališče)

2.

*Glej! Mertvaške gole glave,
Ino bele te kosti;
Bile enkrat so lepave, **
Pa še lepši, kok si ti.
Tebi so podobne bile,
Ti pa jim podoben boš,
Ker nehajo tvoje sile,
Ker te smert dobi na roš. ****

3.

*Tu, kjer smert pravico nosi,
Ves posveten šum neha,
Tudi červič dobro kosi,
Tukaj vsak' zadosti 'ma.
Star'mu vboščeku se vgibat'
Pred bogat'cam treba ni;
Prej ga hotel ni pogledat',
Zdaj per njemu rad leži.*

4.

*Vse nadloge per tih vratih
Dokončajo se za vsim,
Revni spijo per bogatih
V' hladnim krili maternim.
Ni nobene žlahtnije,
Visokosti, ne česti;
Imenitnost vsa sagnije,
Bode prah, in pa kosti.*

** lepave: -lepote ().

*** roš: -rajtenga, rajtengo (k zadnjemu računu)

5.

*Le počivajte v' pokoji
Mertvi bratje vsaki čas;
Dokler mi po svoji hoji
Tukaj dojdemo do vas.
Ker se naša duša verne
K' svoj'mu Stvarniku nazaj,
Naj se truplo k' vam zagerne
V' le te tihi, hladni kraj.*

x x x

PUŠAVNIK

*Pušavnik je prebival
V' pušavi, imel je samotni kraj;
Na terdim kamni mirno je počival,
Zamenjal časen svet za večni raj.
Korence in studenčno vodo vžival,
Ni šel v' zapušeni svet nazaj,
Nja skerb je bila le Bogu služiti,
Se dobroga Očeta veseliti.*

*Že začne njemu glava siva biti,
Že prišla jesen je njegovih dni;
Zdaj začnejo se misli mu kaliti:
Alj vender Bog za svet še kaj skerbi,
Ter mora pošten toljkokrat nositi,
Kar mu krivičnik hud'ga navali?
Previdnost božjo tuhtati poskuša,
Zavupanje v' Boga pa nja zapušča.*

x x x

*In ravno kakor v' čisti se jeseni
Presvetlo sončice svetli lepo,
In dokler voda še stoji per miri,
Se hribi in drevesa vidijo;
Pa naglo se podoba vsa razširi,
Če fantič kamen v' vodo vrgel bo:
Tak se pušavniku serce razmaja,
In dušni mir njegov' mu sercu vhaja.*

*Ves nepokojen, ker mu ni po volji:
"Zakaj, neumnež!" reče, "med ljudi ne grem?
Veliko človek zve v' posvetni šoli,
Po sveti sprašat' hočem, kar ne vem.
Pušavo zapustim in grem po polji,
Da, je Bog še? med ljudmi prav zvem."
O svitu vstane, vzame paljco v' roke,
In v' mraku hribe zapusti visoke.*

*Že daleč zadi so domače vrate,
In zginil je za njim samotni kraj,
Približa se po rosi lepe trate
Prav zal' mladenič, ter ga dohaja zdaj.
"Naj! Bog vas primi, stari brate!"
"Pohvalen bodi Bog!" "Amen na vekomaj!"
Tak sta pozdrav'la se, in berž spoznala,
Tovarša se na dalni pot podala.*

*Za soncem hladi večer zdaj prihaja,
Za drevjem dolga senca že stoji,
Že hladna rosa rožice napaja,
Zdaj beli grad pred njima zabliži.
Na hribci žlahtno drevje grad obdaja,
In tukaj njima prenočit' diši.
Služavniki so že na pragu stali,
Popotna vsi prijazni v' grad peljali.*

Gospod grašinski nju zagleda priti,
Na ravno nju k' večerji sam pelja;
Jedi se miza vidi zlo šibiti,
In razsvetlena stena blisketa.
Za mizo moreta se posaditi,
In vina zlat bokal se njima da.
In ker je ura polnoči odbila,
Sta gospodarju lahko noč zročila.

Minula noč, začelo se deniti,
Razlivala po hribih zarja se,
Slovo sta vzela, notla se muditi,
Že daleč grad za njima vidi se.
Prijazno začneta zdaj govoriti,
Kak bogat gospodar in dober je.
Pušavniku mladenč bokal pokaže,
In da ga je gospodu vzel, ne laže.

Ravn' kakor videl kačo bi ležati,
Ki zravno pota na svoj rop preži,
Pušavnik dalj ne vupa se podati,
Zlo za življenje svoje se boji;
Mladenča si ne vupa sam strahvati,
Na stezi ves prestrašen ostermi.
Gerduh je tak, ki more to storiti!
Tak misli, pa ne vupa zgovoriti.

Zdaj pride huda vura, grom vrezava,
Vihar po cesti, v' kroge prah verti,
Nasproti njima hud oblak priplava,
Iz hribov se povodnja pervali.
jima približava,
Hitita v' grad, pred njima ki stoji.
Pa vratarica nju je dalj gonila:
"Poberta se, ne bota tu nočila."

Zdaj odpre njima, ker sta le prosila,
Gospod v' komoro gerdo nju pelja;
Vsa stena črna in vkajena bila,
In ker sta lačna ino žejna bla,
Prinese njima kifelce, de b' pila,
In iz omare kruha plesnov'ga.
In berž ko jela jiha prenehati,
Se reče njima tisto noč pobrati.

Vsa žalostna se morta dalj podati,
Ker nju hodoben mož ne prenoči,
Mladenč pa začne mu bokal dajati,
Njemu, ki njih čez noč ne obderži,
Nevsmiljenca z' bokalom obdarvati,
Dobrotniku ga v' miru pustil ni:
Nevoljen ves pušavnik le zdihuje,
In serd se v njemu v' serci povzdiguje.

Ne ve se vbogi starček kamo djati,
Kar vidi, se mu vse narobe zdi,
"Dobrotniku bokal skrivaj jemati,
če je to prav," on v'sercu govori,
Pa dones tiga skop'ca obdarvati,
Tok tudi Bog pravičen ne živi.
Če ravno so mu te reči neznane,
Tovarš mladenčov vendar še ostane.

Veliko pota sta še spet storila,
Že drugi dan se začne zopet mrak,
Svetloba nju na poti zapustila,
Počivat si želi na večer vsak.
Na strani se je hišca zasvetlila,
Prek hoste vdarita na hišen prag.
Kraj dobrane tam hostnikar* prebiva,
svojo ženko vživa.

* hostnikar, forštnar - jagar (lovec)

*Pušavnik se le s' strahom približuje,
Že ve, kok nju je gordež un sprijel,
Na pragu, kaj bi storil, premišluje,
Že njima forštnar je na proti šel.
Lepo pozdravlja in razveseljuje
Popotnika, ter je besedo vzel:
"Postreči vama imam poželenje,
Pa slabo le je moje premoženje."*

*Z' veseljam ženka ročno v' kuhinjo teče,
Večerjo dobro njima naredit'
Kapuna pitanga zaklati reče,
In vinca zrelega bokal nalit'.
Nobeden pretečenega zmislit' neče,
Ker se prav dobro začneta gostit'.
Veselo per večerji čas jim zgine,
Z' večerjo tud dvanajsta ura mine.*

*Pa zgodaj sta popotnika spet vstala,
Nobeden zakonskih se ne zbudi,
Zravn' maliga otroka sladko spala,
Edino sin, ki v' zibeli leži.
Alj preden sta se (p)tujca proč podala,
O joj! Mladenč otroka zamori.
Prepaden zdaj pušavnik ves trepeče,
Prestrašen on z' mladenčam hitro vteče.*

*Le nagloma pravici ojstri vjiti,
Je mislil starček, zdaj pottreba je,
Se hitro v bližno gošo dobro skriti
Pušavnik urno za mladenčem gre.
Alj pot se začne njima zdaj zgubiti,
V samoti kam podat' ne vesta se.
Vsa plaha na raspotji obstojita,
Vgrešiti pravi pot se zlo bojita.*

Zdaj pride vbožec, ino nju zaverne,
Pokaže pot, pred njima se poda;
Prelepo polje se jim zdaj razgerne,
Črez velik potok skrita berv pelja.
Mladenč iz berve vbožca v' vodo zverne.
Že vtaple se, ker plavati ne zna;
"Pomagajte!" še enkrat on zavpije,
In v' globočino voda ga zakrije.

Več jeze zdaj ne more pokročati,
Pušavnika je že premagalo;
Krivice toljke noče zamolčati,
Serdito zakriči: "Oj, ti hudo ..."
In omolči, zakaj lepo obsjati
Mladenča svetli žarki zdaj začno.
De angel je - človeška le podoba,
To priča zdaj mladenčova svetloba.

Pušavnik se začudi in poniža,
Prikloni se, poklekne in molči;
Poln svete groze se pred njim pokriža,
Na to nebeški Seraf govori:
"Ne boj se me! naj tebe Bog previša,
De stuhtat nja modrost' mogoče ni
Človeku, k' se ne more sam spoznati;
Za to je hotel mene k' tebi poslati."

"Vse kar storit me vidil si od kraja,
Če ravn' po tvoji glavi vse ne gre,
Po božji volji vendar vse iz - haja,
In zadnič, za človeka dobro je;
Naj serce torej mirno ti ostaja,
Zavupaj in prepusti Bogu vse.
Kar pamet tvoja ne ve razumeti,
Previdnosti naj božji oskerbeti."

"In preden hočem tebe zapustiti,
Poslušaj me, zakaj sim vse to st'ril:
Gospod ob zlat bokal je moral priti,
Ker je le svoje hvale lačen bil;
Skoz škodo se je moral navučiti,
De bo dobrote le skrivaj delil.
'Z ljubezni od te dobe le postreže,
In si nebeške slave venec veže."

"Neusmilencu, ki naj še prenočiti
Se vsmilil ni, sim pustil zlat bokal,
De je začel skoz ta bolj vsmilen biti;
Popotniga ne bo 'z pod strehe gnal.
Svojvolji hotel sina lovc postiti,
Prestrašen hudodelc bi bil postal,
In starše večji žalosti varvati,
Poprej je morla dete smert pobrati."

"Berača so razbojniki najeli,
Že le to noč pošteno ves požgat',
Za to so ga poprej valovi vzeli,
Pravično ves nesreče ovarvat'.
Višarstva božga soditi ne želi,
Po videzu te sodba zna goljfat';
Modrost Očetova tud iz nesreče
Dobrote naredi veliko večje."

Nebeščan zgovori, in že obdaja
Nebeška zarja ga; se posloví,
In spet nazaj v' nebeško luč odhaja.
Prepričan pa, da Bog za vse skerbi,
Pušavnik gre v samoto svojga kraja.
Ponižno moli on vse žive dni:
"Kakor v' nebesih, tak na zemlji zgodi
Se tvoja volja, ki vse modro vodi!"

x x x

NEVARNA POT

*Prijaznost serčna do ljubezni
Med cvetjem nas lepo pelja,
Se nigdar solnce ne oblači,
Vesolja dosti svet ima.
Zi rožcami lepo posjana
V prihodnji raj nam kaže pot,
S prijetnim petjem nam polepša
Naš juterni spomladni hod.*

*Vse kaže srečo in ponuja,
Kamor se kolj ogledamo;
Pozab'mo, da sreča skuja,
Le bolje si obetamo.
Lepo nas z vencami opleta,
Nas venča s svojimi rožcami,
Nevedoma nas pa zapleta
Zi skrivnim serčnim' željami.*

*Iz želj' pa nagnenje prihaja,
Kot sad iz cvetja prizori,
Ljubezin skrivaj v serci vstaja,
In prej ko vemo, nas vlovi.
Pa jojmeni! poglej pušavo,
v ktero nas zdaj zapelja,
S skerbjo nam beli našo glavo;
Namest' veselja žalost da.*

*Popotniku od vsak'ga kraja
Se vstavljajo zdaj gore v bran,
Povodnja mu nasprotna vstaja,
In mu podera željni stan.
Zdaj se mu v stezo polno ternja
Zelena trata premeni;
Namesto sladkega veselja
ga serčna žalost zdaj pekli.*

*Oj kratkočasna pot, ki vodi
Med rožcami v domišlen raj!
Le po samotnem ternji hodi
Se dolgočasna pot nazaj.
Pač srečen se ljubezin skrije
In mu modrost roko poda,
Razranjeno serce ovije,
In duši pokoj pripelja.**

x x x

* Drobčinice, 1858; podpis: Rajni Andrej Urek